

Finančna participacija zaposlenih kot priložnost, ki potrebuje davčne vzpodbude

mag. Žiga Debeljak

Vsebina

- Opredelitev finančne participacije zaposlenih
- EU in finančna participacija zaposlenih
- Trenutne možnosti izvedbe finančne participacije v Sloveniji
- Predlog izhodišč za uveljavitev in vzpodbujanje finančne participacije zaposlenih v Sloveniji

Opredelitev finančne participacije zaposlenih

- **Finančna participacija zaposlenih so vsi prejemki zaposlenih, ki so vezani na poslovne dosežke podjetja.**
- Obstaja veliko različnih oblik finančne participacije, ki se ločijo glede na naslednje bistvene značilnosti:
 - neposredna / posredna udeležba v poslovnih dosežkih podjetja
 - čas izplačila : takoj / z odlogom
 - vrsta prejemkov : denar / delnice oz. deleži / drugo
 - način uporabe prejemkov : nenamensko / namensko
 - davčne vzpodbude : da / ne
 - način izplačila prejemkov

Oblike finančne participacije zaposlenih v praksi EU*

- **Programi udeležb v dobičku** (*angl. profit-sharing plans*)
 - udeležba v dobičku z denarnim izplačilom (*angl. cash-based profit-sharing*)
 - udeležba v dobičku z odloženim izplačilom (*angl. deferred profit-sharing*), udeležba v dobičku z izplačilom v delnicah (*angl. share-based profit sharing*)
- **Programi lastništva delnic** (*angl. share ownership plans*)
 - nakupni delniški programi (*angl. share purchase plans*)
 - opcijski delniški programi (*angl. share option plans*)
 - darilni delniški programi (*angl. gift of shares*)
 - druge oblike: finančna participacija s zamenljivimi obveznicami, fantomski opcijski programi, programi lastništva zaposlenih (ESOP-i) idr.

*Povzeto po raziskavi Francine Van Den Bulcke (1999)

EU in finančna participacija zaposlenih

- 1991: Poročilo o udeležbi zaposlenih v dobičku in poslovnih rezultatih podjetja – PEPPER I
- 1992 Svet EU: Priporočilo o promociji udeležbe zaposlenih v dobičku in poslovnih dosežkih podjetja
- 1996: PEPPER II
- 1996: Resolucija Evropskega parlamenta o promociji udeležbe zaposlenih v dobičku in poslovnih dosežkih podjetja
- 2001: raziskava v okviru delovnega gradiva Evropske komisije
- 2002: raziskava za Evropski parlament
- 2005: poteka nova raziskava, ki bo vključevala tudi 10 novih članic

Splošne ugotovitve o stanju uveljavitve finančne participacije zaposlenih v EU

- finančna participacija zaposlenih je v državah EU (15) precej razširjena
- obstajajo velike razlike med pristopi posameznih držav članic k uveljavitvi finančne participacije
- obstaja različen odnos držav članic do spodbujanja finančne participacije
- verjetno obstajajo koristi finančne participacije, na podjetniškem področju, področju trga dela in makroekonomskem področju
- **EU želi vzpodbuditi države članice k poenotenju pristopov k uveljavljanju finančne participacije zaposlenih**

Razširjenost finančne participacije zaposlenih v EU 15*

Država	Udeležba v dobičku			Udeležba v lastništvu		
	Ozka	Široka	Skupaj	Ozka	Široka	Skupaj
Avstrija	41%	25%	66%	5%	4%	9%
Belgia	10%	12%	22%	18%	11%	29%
Danska	7%	8%	15%	6%	15%	21%
Finska	8%	27%	35%	15%	15%	30%
Francija	3%	84%	87%	18%	23%	41%
Grčija	12%	7%	19%	16%	7%	23%
Irska	5%	24%	29%	18%	16%	34%
Italija	7%	8%	15%	13%	2%	15%
Nemčija	53%	18%	71%	10%	10%	20%
Nizozemska	4%	55%	59%	24%	21%	45%
Portugalska	8%	17%	25%	3%	2%	5%
Španija	12%	13%	25%	14%	5%	19%
Švedska	8%	19%	27%	14%	12%	26%
Velika Britanija	7%	30%	37%	15%	30%	45%
Skupaj EU	9%	36%	45%	15%	16%	31%

* Raziskava v podjetjih z več kot 200 zaposlenimi, leto 1999/2000.

Vir: raziskava European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2001).

Trenutne možnosti izvedbe finančne participacije v Sloveniji (1)

- veljavna zakonodaja omogoča izvedbo vseh najpogostejših oblik finančne participacije zaposlenih, ki se pojavljajo v praksi EU
- posebne zakonodaje o tem področju ni
- nobena oblika finančne participacije ni davčno ali drugače vzpodbujena
- koncept plače iz naslova poslovne uspešnosti podjetja že vgrajen v sistem kolektivnih pogodb
- **se na bolj ali manj izrazit način že pojavlja v številnih slovenskih podjetjih!**

Trenutne možnosti izvedbe finančne participacije v Sloveniji (2)

- Oblike finančne participacije:
 - Nagrade (plače) zaposlenih iz naslova poslovne uspešnosti podjetja
 - Udeležba zaposlenih v bilančnem dobičku podjetju
 - Možnost nakupa delnic podjetja brez ali s popustom
 - Brezplačna podelitev delnic
 - Brezplačna podelitev ali možnost nakupa delniških opcij
 - Druge oblike

Izhodišča za uveljavitev in vzpodbujanje finančne participacije zaposlenih v Sloveniji (1)

- Smiselna uporaba **splošnih priporočil** Sveta EU in Resolucije Evropskega parlamenta:
 - zagotoviti ustrezeni pravni okvir za izvajanje finančne participacije,
 - preučiti možnost vzpodbujanja z davčnimi oziroma drugimi finančnimi vzpodbudami,
 - zagotoviti, da imajo podjetja in zaposleni na razpolago širok izbor različnih oblik finančne participacije,
 - zagotoviti, da se odločitev o izbiri posameznih oblike finančne participacije lahko sprejme čim bližje ravni podjetja oziroma zaposlenega,
 - ustrezno informiranje managerjev, zaposlenih in drugih,
 - uporaba izkušenj ostalih držav članic,
 - finančno participacijo vzpodbuditi tudi za mala in srednja podjetja,
 - enakopravno uveljavljanje finančne participacije za vse vrste zaposlenih.

Izhodišča za uveljavitev in vzpodbujanje finančne participacije zaposlenih v Sloveniji (2)

- Smiselna uporaba **priporočil** Sveta EU **glede izvedbe**:
 1. redno izvajanje, najmanj enkrat letno,
 2. vnaprej znana formula za določanje prejemkov,
 3. obseg prejemkov vezati na poslovno uspešnost podjetja,
 4. naj ne ovira običajnih pogajanj o plačah in pogojih zaposlitve,
 5. prostovoljno sodelovanje tako za podjetja kot tudi zaposlene,
 6. zadosten obseg prejemkov za vzpodbude, a ne prevelik,
 7. informiranje zaposlenih o tveganjih,
 8. upravičenci vsi zaposleni v podjetju,
 9. omogočiti za podjetja zasebnega in javnega sektorja,
 10. omogočiti za podjetja vseh velikosti,
 11. izogibati se kompleksnim oblikam finančne participacije,
 12. ustrezno izobraževanje zaposlenih.

Izhodišča za uveljavitev in vzpodbujanje finančne participacije zaposlenih v Sloveniji (3)

- Doseči **politično soglasje**, da je finančna participacija zaposlenih koristna in jo zato Slovenija želi vzpodbujati.
- Zasnovati ustrezne **davčne ali drugačne vzpodbude**, ki bodo stimulirale podjetja in zaposlene k uveljavljanju različnih oblik finančne participacije zaposlenih.
- **Pravni okvir** za izvajanje različnih oblik finančne participacije zaposlenih obstaja, tako da obsežnejše spremembe zakonodaje, ki bi omogočile finančno participacijo, verjetno niso potrebne.
- Uveljavljanje in sodelovanje v različnih oblikah finančne participacije mora biti **prostovoljno za podjetja in za zaposlene**.
- Omogočiti **čim večjo izbiro oblik** finančne participacije, davčno vzpodbuditi le oblike, namenjene **širokemu krogu** zaposlenih in ki so **dolgoročno usmerjene**.

Izhodišča za uveljavitev in vzpodbujanje finančne participacije zaposlenih v Sloveniji (3)

- S strani države vzpodbujane oblike finančne participacije morajo biti primerne za uveljavitev **v vseh vrstah podjetij**, ne glede na velikost, dejavnost ali sektor delovanja.
- Pristop k vzpodbujanju finančne participacije na ravni države je treba **uskladiti z vsemi socialnimi partnerji**, pri čemer je treba dogovore o izvedbi in uveljavitvi izbranih oblik finančne participacije **izvajati na podjetniški ravni**.
- **Usklajeno prizadevanje vseh socialnih partnerjev** za ustrezno informiranje zaposlenih, managerjev in podjetij o pristopih k izvedbi, koristih, tveganjih in drugih vidikih uveljavljanja različnih oblik finančne participacije.

Zaključek

- Ustrezen sistemski okvir za uveljavljanje in vzpodbujanje finančne participacije zaposlenih lahko prinese številne koristi:
 - večja motivacija zaposlenih k soustvarjanju poslovnih dosežkov podjetja in s tem prispevek k gospodarski rasti in razvoju celotnega gospodarstva;
 - vezava dela prejemkov zaposlenih na poslovno uspešnost podjetja, kar bi povečalo konkurenčnost slovenskih podjetij, hkrati pa omogočilo tudi družbeno odgovorno in pregledno razporeditev poslovnih dosežkov podjetij;
 - pritisk na še večjo preglednost delovanja gospodarskih družb in s tem prispevek k razvoju in uveljavljanju učinkovitega upravljanja podjetij;
 - prispevek k razvoju kapitalskega trga s povečevanjem naložb v lastniške vrednostne papirje ter vzpodbuda za vstop novih podjetij na organizirane trge kapitala.
- Ustrezen pristop k uveljavljanju in vzpodbujanju finančne participacije zaposlenih je smiselno preučiti ter uveljaviti v okviru načrtovanih gospodarskih reform, ki se pripravljajo v Sloveniji.